

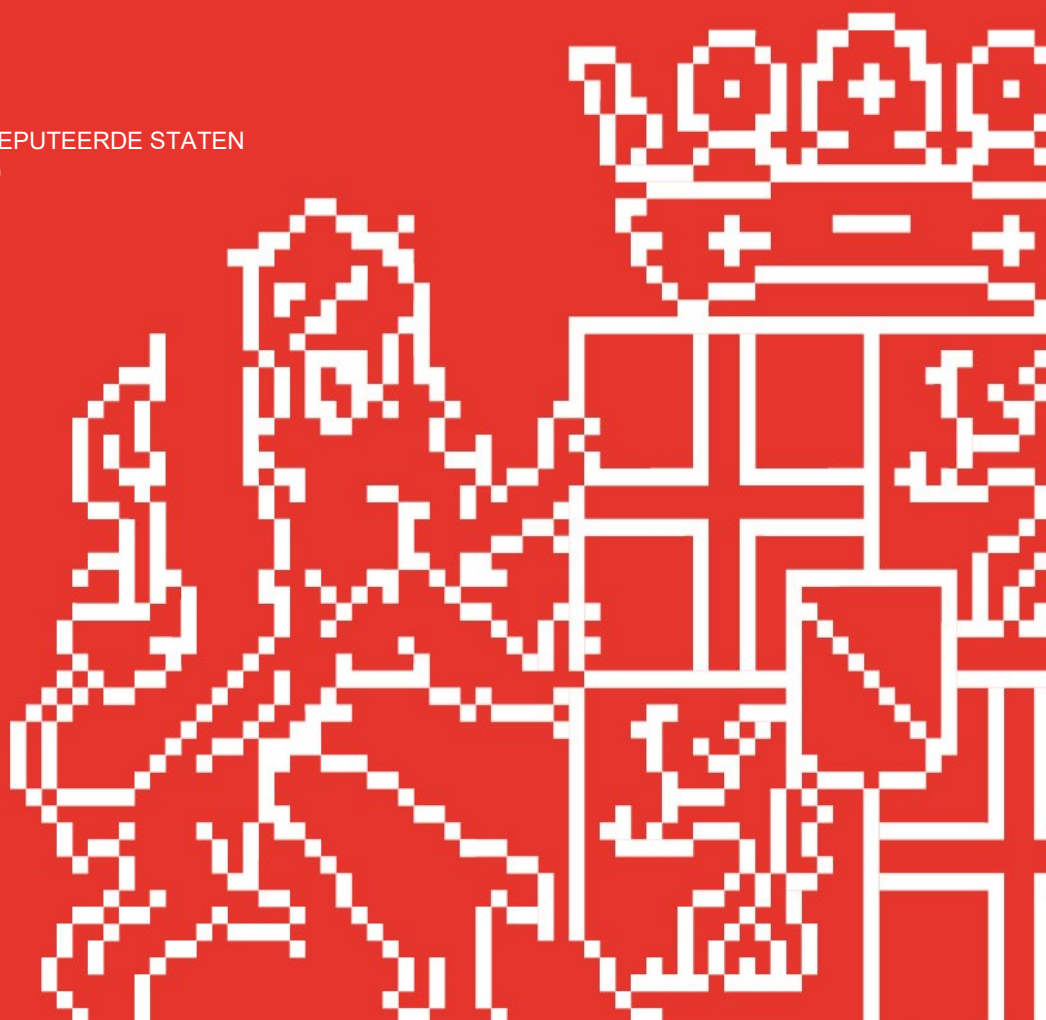
PROVINCIE ■ UTRECHT

NOTA VAN BEANTWOORDING OP ZIENSWIJZEN

NOTITIE REIKWIJDTE EN DETAILNIVEAU (NRD) OMGEVINGSVISIE PROVINCIE UTRECHT

TBV MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE

4 JUNI 2019
VASTGESTELD DOOR GEDEPUTEERDE STATEN
Referentienummer 81F22120

INHOUDSOPGAVE

Pagina

1. Inleiding	03
2. Beantwoording inspraakreacties	04
2.1 Algemeen	04
2.2 Wat gaan we onderzoeken?	06
2.3 Hoe gaan we het onderzoeken?	10
- PlanMER als procesinstrument	
- Methodiek	
- Leefomgevingsfoto's	
- Beoordelingskader	
- Passende beoordeling van mogelijk effecten op N2000-gebieden	
- Landbouweffectrapportage en watertoets	
2.4 Vervolg	15
- Proces	
- Digitale m.e.r.	
- Monitoring en evaluatie	

BIJLAGE 1: Overzicht indieners zienswijzen

1. Inleiding

Deze Nota van Beantwoording gaat over zienswijzen die zijn ingediend op de ontwerp Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ten behoeve van het opstellen van het planMER voor de Omgevingsvisie provincie Utrecht.

Context

De provincie Utrecht is gestart met het opstellen van een Omgevingsvisie en -verordening. Als eerste inhoudelijke stap om te komen tot een Omgevingsvisie en -verordening is door Provinciale Staten op 10 december 2018 het Koersdocument "Koersen met kwaliteit" vastgesteld. Dit is een richtinggevend document en bevat op hoofdlijnen de inhoudelijk koers en aanpak om te komen tot een Omgevingsvisie en -verordening. Gelijktijdig met het proces van het opstellen van de Omgevingsvisie en -verordening wordt het milieueffectrapport (MER) vastgesteld. Het MER heeft als doel om (milieu)effecten integraal mee te wegen in de besluitvorming voor de Omgevingsvisie. De visie en verordening zullen in het voorjaar van 2020 ter inzage worden gelegd. In de visie zal centraal staan hoe de provincie ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving mogelijk wil maken met behoud of zelfs versterking van de kwaliteiten van onze provincie.

Als start van de m.e.r. procedure is een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) opgesteld. In de NRD staat welke aspecten onderzocht zullen gaan worden en met welke diepgang.

Inspraak en ontvankelijkheid

De inspraakprocedure voor de NRD is aangekondigd met een kennisgeving in het Provinciaal Blad op 16 januari 2019. Van 17 januari tot 28 februari 2019 was het mogelijk om te reageren op de NRD. De NRD heeft ter inzage gelegen op het Provinciehuis. De stukken konden ook worden bekeken/-gedownload op de site:

<https://omgevingswet.provincie-utrecht.nl/>

Tijdens de inspraakperiode zijn 19 zienswijzen ingediend. Met het oog op privacyoverwegingen zijn de zienswijzen niet voorzien van naw-gegevens, maar zijn deze geanonimiseerd voor zover het natuurlijke personen betreft.

Vervolg

De zienswijzen, en ook het advies van de commissie voor de m.e.r., worden meegenomen in de verdere uitwerking van het planMER.

2. Beantwoording inspraakreacties

De reactie op de zienswijzen zijn thematisch verwerkt en volgen de indeling van de NRD. Een overzicht van de indieners is opgenomen in bijlage 1.

De volgende kolommen zijn opgenomen in de beantwoording:

- Thema
- Indiener: een overzicht van indieners is opgenomen in bijlage 1. De indieners zijn genummerd en opgenomen in onderstaande tabel
- Samenvatting zienswijze
- Beantwoording en conclusie voor vervolg

2.1 Algemeen

In deze paragrafen zijn onderdelen van de binnengekomen zienswijzen opgenomen die niet direct te koppelen zijn aan de onderdelen van de NRD.

Thema	Indiener	Samenvatting zienswijze	Beantwoording en conclusie voor vervolg
Notitie	2	Indiener geeft aan de NRD beknopt, helder en toegankelijk is vormgegeven en hoopt dat dit wordt voortgezet. De werkwijze zoals beschreven in de NRD wordt door de indiener ondersteunt, waarbij de indiener enkele zaken wil meegeven (elders in deze Nota opgenomen).	Voor kennisgeving aangenomen.
Notitie	8	Indiener geeft aan dat de hoge mate van abstractieniveau van de NRD reden is een procesmatige reactie te geven.	Voor kennisgeving aangenomen.
Notitie	10	Indiener spreekt waardering uit over helderheid van de notitie en het inzicht in het proces.	Voor kennisgeving aangenomen.
Specifieke voorbeelden	1	Indiener geeft een groot aantal specifieke voorbeelden van maatregelen die ingezet kunnen worden bij duurzame ontwikkeling, het behoud en realiseren van een gezonde en veilige omgeving, de ambities om energieneutraal, klimaatbestendig en waterrobuust te bouwen en het creëren van een aantrekkelijke leefomgeving.	In de Omgevingsvisie zullen de beleidskeuzes voortkomend uit de ambities, zoals die ook in het Koersdocument geformuleerd zijn, worden uitgewerkt. Het PlanMER wordt gelijktijdig opgesteld en geeft de effecten van de beleidskeuzes weer. De door inspreker genoemde maatregelen zullen waar mogelijk bij de uitvoering van het beleid ingezet worden voor het bereiken van de doelen.
Gevolgd proces	14	Indiener spreekt waardering uit over de interactieve aanpak bij het tot nu toe gevolgde planproces. Echter zijn door de provincie de participanten niet, zoals wel bij het traject rond Horizon 2050 is gebeurd, betrokken bij het opstellen van het Koersdocument. Indiener heeft ten tijde van de behandeling van de Koers in de Staten nog wel een uitgebreide reactie op de Koers gegeven.	Voor kennisgeving aangenomen.
Conclusie NRD	14	Indiener kan zich in algemene zin vinden in aanpak m.b.t. het in kaart brengen van effecten zoals deze in de NRD wordt voorgesteld. Bij diverse opgaven en de wijze waarop een en ander dan in kaart wordt gebracht plaatst indiener kanttekeningen, althans dat het niet altijd duidelijk is hoe men dan tot een zorgvuldige toetsing wenst te komen en dus ook echt duurzame oplossing. Dat men daarbij de Utrechtse	Voor kennisgeving aangenomen.

		kwaliteiten steeds als leidraad neemt, is de inspreker uit het groene hart gegrepen.	
Interprovinciaal	12	Indiener vraagt om aan te geven of het mogelijk is om een interprovinciale visie op het veenweidegebied te ontwikkelen met een interprovinciale sturingsfilosofie en uitwerking in de Omgevingsverordening en het programma.	De interprovinciale visie is er al. Het Perspectief Groene Hart is een bouwsteen voor de Omgevingsvisie. Dit perspectief is in 2017 door de Stuurgroep Nationaal Landschap Groene Hart opgesteld. De Stuurgroep wil met dit Perspectief een bijdrage leveren aan meer gelijkkuidend beleid van overheden in het Groene Hart. In deze stuurgroep zitten de provincie Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht, enkele vertegenwoordigers van gemeenten, waterschappen en Stichting Groene Hart. Aan de thema's hierin wordt ook gezamenlijk uitvoering gegeven.
Regio-indeling	14	Indiener verzoekt duidelijkheid te geven over de regio's die onderscheiden worden bij de gebiedsgerichte/regionale aanpak.	De te onderscheiden regio's worden in het kader van het proces van de Omgevingsvisie verder uitgewerkt, passend bij het gebied en bij bestuurlijke samenwerkingsverbanden. Hierbij zal ook in het kader van het MER aandacht zijn voor verschillen in landschappelijke en/of fysieke bodem- en watersystemen.
BRZO inrichtingen	19	Indiener merkt op dat rekening moet worden gehouden met de effecten van de grotere bedrijven (BRZO) op bijv. lucht, externe veiligheid en geluid. De indiener doet de vergunningverlening, toezicht en handhaving voor deze bedrijven en heeft data over deze bedrijven.	De invloed van BRZO bedrijven komt terug in de "leefomgevingsfoto's". Deze foto's brengen de kwaliteit van relevante leefomgevingsthema's zoals luchtkwaliteit in beeld.
Inhoud algemeen	2	Indiener geeft de volgende noties: <ul style="list-style-type: none"> - Geluid: hou rekening met de beleidsvrijheid van gemeente in gevallen waarbij afgeweken wordt van de WHO advieswaarden voor geluid. - Externe invloeden: denk bij maken van keuzes aan invloeden van buiten zoals bv Schiphol - Verstedelijkingsopgave: hou rekening met de toekomstige behoefte aan bedrijventerrein in de verstedelijkingsopgave. 	Beantwoording per onderwerp: <ul style="list-style-type: none"> - Geluid is onderdeel van het MER en de beleidsvrijheid van gemeente is hierbij een aandachtspunt. - Externe invloeden, die op de schaal voor een MER op provinciaal niveau relevant zijn, worden in het MER-onderzoek betrokken. - De toekomstige behoefte aan bedrijventerreinen wordt in de MER bij verstedelijking meegenomen.
Inhoud Algemeen	10	Indiener vraagt aandacht voor onderstaande punten: <ul style="list-style-type: none"> - Relatie RES en ontwikkelen kansenkaarten zoals benoemd in de NRD. - Zorgvuldigheid bij openbaar maken van voorkeurslocaties voor functies. - Betrokkenheid bij bepalen en beoordelen van onderzoekslocaties. 	Deze aandachtspunten nemen we mee in de verdere uitwerking van de inhoud en proces van de Omgevingsvisie en planMER.

2.2 Wat gaan we onderzoeken?

Thema	Indiener	Samenvatting zienswijze	Beantwoording en conclusie voor vervolg
Verstedelijking	15	Indiener vindt dat het maken van strategische keuzen in het Koersdocument op gespannen voet staat met de bedoelingen van een planMER. Een MER vraagt om een gedegen onderbouwing. De validiteit van de verstedelijkingsopgave moet worden onderzocht en indiener vraagt kritisch de prognoses te onderzoeken. Ten tweede gaat het om de vraag in welke mate de beschreven groei gezien de te verwachten milieu-effecten beheersbaar is. Is het mogelijk om de groei "af te leiden" naar andere regio's in Nederland zonder afbreuk te doen aan Utrechtse kwaliteiten, economie of het Utrechtse onderwijs minder floreert? Met welke parameters wordt gemeten dat de maatschappelijke effecten van meer of minder groei of krimp voor- of nadelig zijn? Welke instrumenten zijn beschikbaar om de groei en daarmee de nadelige milieu-effecten, te beheersen. Dit zijn strategische vragen die in de NRD en in de plan m.e.r. een plek dienen te krijgen.	Het Koersdocument is richtinggevend voor het uitwerken van de Omgevingsvisie. Het planMER heeft juist als functie om keuzes goed te onderbouwen en alternatieven te bezien. Hierin worden naast milieu, ook sociaal en economische effecten meegenomen, zodat een brede afweging gemaakt kan worden.
Verstedelijking	3	Indiener mist bij de vier grote ruimtevragers het thema "werken" terwijl dit wel een belangrijk thema is. Indiener verzoekt het thema 'Werken' onder de ruimtevrager 'Verstedelijking' mee te nemen in de te onderzoeken scenario's.	"Werken" wordt onder de noemer "verstedelijking" meegenomen.
Verstedelijking	4,5,6,7	Indiener vinden het nog onduidelijk op welke wijze de ontwikkeling van bedrijventerreinen en uitbreiding buiten de rode contour nader aandacht krijgt. Indiener geven aan behoefte te hebben om eventueel buiten de rode contour bedrijventerrein te ontwikkelen/ uit te breiden, waardoor bedrijvigheid zich centreert, en mogelijk ruimte ontstaat binnen rode contouren voor woningbouw (bijvoorbeeld i.v.m. verplaatsen van bedrijven). De visie zal worden vastgesteld voor langere periode, een termijn tot 2050. Indiener willen meer aandacht voor dit thema. Indiener geven specifieke lokale aandachtspunten voor wonen, bedrijventerreinen, wegen etc.	Het Koersdocument is richtinggevend voor het uitwerken van de Omgevingsvisie. Het planMER heeft juist als functie om keuzes goed te onderbouwen en alternatieven te bezien.
Vitale gemeenschappen	4,5,6,7	Indiener stelt voor een vijfde grote ruimtevrager toe te voegen en wel 'Vitale gemeenschappen in het landelijk gebied'.	Vitale gemeenschappen kunnen qua eventuele bouwbehoefte beschouwd worden als onderdeel van de verstedelijkingsopgave. Ook is het thema "vitale gemeenschappen" in de zin van leefbaarheid onderdeel van het brede beoordelingskader.
Bodemdaling	12	Indiener vindt bodemdalingsgebieden niet tot de categorie van ruimtevragers behoren, maar onderdeel zijn van de Utrechtse kwaliteiten. De ruimtevragers verstedelijking, energie en klimaat hebben impact op veenweidegebieden. Daarom adviseert indiener om	In urgente bodemdalingsgebieden waar transitie mogelijk plaats gaat vinden ontstaan kansen voor andere opgaven zoals duurzame energie. Bodemdaling zullen we in het kader van transitie in het landelijk gebied meenemen als MER-thema omdat de transitie grote gevolgen kan hebben voor de leefomgeving.

		veenweidegebieden niet op te nemen als ruimtevrager, maar als onderdeel van de gebiedsgerichte uitwerking.	
Landbouw	12	Indiener vraagt om circulaire landbouw als opgave mee te nemen in het planMER. De landbouwtransitie is niet iets wat alleen binnen de landbouwsector plaatsvindt, maar zal leiden tot een brede maatschappelijke betrokkenheid en consequenties. Indiener adviseert daarom om de transitie naar een circulaire landbouw wel onderdeel te laten zijn van het planMER.	De landbouwtransitie zal onderdeel worden van het planMER. De recent door Provinciale Staten vastgestelde Samenwerkingsagenda Landbouw en de concrete doelen die daarin zijn opgenomen zullen als basis dienen. Hierbij wordt gekeken naar de gevolgen hiervan op de Utrechtse kwaliteiten door de transitie te vergelijken met de "omgevingsfoto's" (nu en autonome ontwikkeling). Ook is landbouw onderdeel van het beoordelingskader, omdat andere opgaven zoals verstedelijking en energietransitie landbouwgronden nodig hebben. De Landbouweffectrapportage geeft inzicht in de globale gevolgen voor het functioneren van de landbouw door het nieuwe beleid en wordt als input gebruikt voor de beoordeling in het MER.
Landbouw	4,5,6,7	Indiener mist een toekomstvisie m.b.t. landbouw en veeteelt en vindt het opvallend dat circulaire landbouw geen onderdeel van het planMER is. In het PlanMER moeten alle ontwikkelingen/projecten in onderlinge samenhang worden gezien. Er mogen geen onderdelen buiten beschouwing worden gelaten in het planMER.	Zie beantwoording hiervoor.
Landbouw	17	Indiener vraagt om transitie in landelijk gebied als vijfde opgave mee te nemen in het planMER. Transitie in het landelijk gebied is een belangrijke ruimtevrager, zoals de realisatie van (nieuwe) natuur, biodiversiteit en de transitie naar natuurinclusieve landbouw. De MER moet namelijk de vraag beantwoorden 'hoe en onder welke (rand)voorwaarden er ruimte geboden kan worden voor ruimtevragers om hiermee een aantrekkelijke provincie te houden voor wonen, werken, ontspannen en ontmoeten'. De ontwikkeling van (nieuwe) natuur en de transitie naar een natuurinclusieve landbouw zijn grote ruimtevragers op zichzelf en hebben goed ruimtelijk beleid nodig.	Zie beantwoording hiervoor. Aanvullend: De provincie zet een deel van het beleid zoals opgenomen in onze huidige strategische beleidsplannen ongewijzigd door voor de looptijd van deze plannen (2028), bijvoorbeeld de realisatie van het natuurnetwerk Nederland. Dit wordt in het planMER van de Omgevingsvisie niet opnieuw beoordeeld.
Landbouw	11	Indiener vraagt een motivatie waarom een belangrijk thema als de circulaire landbouw geen onderdeel uitmaakt van de m.e.r.	Zie beantwoording hiervoor.
Circulaire economie	11,14	Indieners vragen zich af hoe de provincie om gaat met het overkoepelende thema van de transitie naar een circulaire economie.	Het planMER volgt de uitspraken in de Omgevingsvisie. In het Koersdocument is circulair werken benoemd bij het thema Prettige samenleving. Hier is aangegeven dat wij de transitie naar een circulaire economie stimuleren. Dit wordt net als andere thema's uitgewerkt in de Omgevingsvisie. Impliciet maakt dit thema overigens al deel uit van het planMER, bijvoorbeeld als het gaat om de ruimte voor werken (verstedelijkingsopgave) en energietransitie.
Ambities en doelstellingen	4,5,6,7	Indiener vraagt om aan te geven hoe ambities tot stand zijn gekomen en of en op welke wijze deze behaald kunnen worden door middel van concrete doelstellingen, en op welke termijn.	Het planMER bevat straks een overzicht en onderbouwing van ambities, concrete doelen en termijnen zoals die in de Omgevingsvisie zijn opgenomen.

Detailniveau	10	Indiener geeft aan dat de NRD een duidelijk beeld van het doel en de reikwijdte van het planMER aangeeft. Rondom de detaillering ontbreekt deze duidelijkheid nog enigszins. Kunt u concreet aangeven op welk detailniveau het planMER kijkt?	Het detailniveau van het planMER is afhankelijk van het detailniveau van de Omgevingsvisie. De visie wordt de komende tijd in samenwerking met onze partners uitgewerkt en zal dan ook meer duidelijkheid komen over het detailniveau van de visie en daarmee het planMER.
Detailniveau	4,5,6,7	Indiener geeft aan dat het niet duidelijk is hoe de gebiedsgerichte uitwerking wordt ingezet en hoe het detailniveau is. Indiener heeft met name bedenkingen over de wijze waarop lokale effecten in beeld worden gebracht. In het Koersdocument wordt vermeld dat al is bepaald dat verstedelijking en energietransitie geconcentreerd worden vormgegeven, hoe sluit dit aan bij gebiedsgerichte uitwerking?	De gebiedsgerichte uitwerking zal in samenwerking met stakeholders plaatsvinden in het kader van het proces van de Omgevingsvisie. Hier zal ook het detailniveau van de gebiedsgerichte uitwerking duidelijker worden. 'Concentratie' is uitgangspunt van onze Koers, dus ook bij de gebiedsgerichte uitwerkingen. Het planMER brengt o.a. hiervoor de alternatieven in beeld.
Detailniveau	11	Indiener vraagt zich af of werken met ondergrenzen van ontwikkelingen het risico oplevert dat de uiteindelijke effecten van het beleid op lokaal niveau veel groter zullen zijn dan zou worden verwacht op basis van de m.e.r..	De NRD beschrijft dat we met ondergrenzen werken, omdat de beleidsuitspraken uit de provinciale Omgevingsvisie vooral op regionale schaal uitgewerkt worden en bijvoorbeeld leiden tot zoekgebieden. Binnen deze kaders zal, vooral door gemeenten, op lokale schaal de opgave verder uitgewerkt worden en zullen de lokale effecten in plannen en milieustudies verder onderzocht en afgewogen worden.
Detailniveau	9	Indiener geeft aan dat de planMER niet naar specifieke effecten op lokaal niveau kijkt en is benieuwd wat de resultaten voor de thema's verstedelijking, energieneutrale leefomgeving en Klimaatbestendigheid betekent voor de Omgevingsvisie Nieuwegein.	Voor kennisgeving aangenomen.
Detailniveau	10	Indiener vraagt zich af hoe lokaal bruikbaar het planMER is en wat de status is van het planMER. Kan het planMER rechtsgeldig gebruikt worden als onderbouwing van initiatieven?	De Omgevingsvisie en daarmee het planMER gaan over provinciale keuzes, en zijn dan ook vaak bovenlokaal. De Omgevingsvisie en het planMER geven daarmee een kader voor nadere uitwerking op lokaal niveau.
Onderzoeksagenda	4,5,6,7	Indiener vindt het onduidelijk welke input van de onderzoeksagenda van bijlage 2 gebruikt wordt en wat buiten beschouwing gelaten wordt.	De onderzoeksagenda bevat onderzoeksvragen die opgepakt worden in het kader van het opstellen van de Omgevingsvisie. Diverse onderzoeken bevatten relevante informatie voor het planMER. Deze informatie zal dan ook gebruikt worden. Bij de verdere uitwerking van de visie wordt duidelijk welke onderzoeken relevant zijn voor het planMER.
Bestaand beleid	9	Indiener vraagt zich af of de samenhang van effecten van nieuw en bestaand beleid wel goed tot uitdrukking komt als het planMER alleen maar aandacht geeft aan nieuw beleid.	Het effect van het bestaande beleid komt tot uiting in de leefomgevingsfoto's (huidige situatie en autonome ontwikkeling bij ongewijzigd beleid) en is bovendien bij de totstandkoming al onderzocht via een planMER.
Bestaand beleid	11	Indiener vraagt hoe het bestaand beleid wordt geborgd, omdat het planMER zich alleen richt op nieuw beleid.	Zie beantwoording hiervoor.
Utrechtse kwaliteiten	11	Indiener vraagt om een verduidelijking over welke kwaliteiten specifiek worden meegenomen in afwegingen. In de NRD wordt namelijk vaak	De kwaliteiten die worden meegenomen in afwegingen van bijvoorbeeld alternatieven zijn benoemd in het beoordelingskader. De aanzet van het beoordelingskader zoals opgenomen in de

		gesproken over meewegen van Utrechtse kwaliteiten, maar worden de Utrechtse kwaliteiten niet specifiek benoemd.	NRD wordt nader uitgewerkt in het lopende proces van Omgevingsvisie en planMER. De Utrechtse kwaliteiten zelf zijn opgenomen en uitgewerkt in het Koersdocument.
Ruimtevragers	17	Indiener vraagt om te verduidelijken wat wordt verstaan onder de ruimtevragers. Op hoofdlijnen wordt aangegeven wat er onder valt, maar er staat niet aangegeven voor welke zaken nu wel of niet effecten onderzocht gaan worden.'	Het betreft grote maatschappelijke opgaven waarvoor ruimte gemaakt moet worden. In het MER wordt ten behoeve van de beoordeling een concretere uitwerking gegeven van de verschillende ruimtevragers/opgaven.
Veilige leefomgeving	18	Indiener vraagt aandacht voor de 3 ^e kernwaarde uit de visie "Een veilige leefomgeving en de omgevingsvisie van de VRU". In deze genoemde kernwaarde worden de ontwerpprincipes benoemd die volgens de VRU de vormgeving van de fysieke leefomgeving bepalen. Ook vraagt de indiener aandacht voor stationaire inrichtingen meetellen in de beperking van speelruimte.	Veiligheid is onderdeel van het beoordelingskader van het planMER. Daarnaast nemen wij de genoemde aandachtspunten mee in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie, indien dit relevant is voor de (vaak regionale) keuzes die gemaakt worden in de Omgevingsvisie.

2.3 Hoe gaan we het onderzoeken?

PlanMER als procesinstrument

Thema	Indiener	Samenvatting zienswijze	Beantwoording en conclusie voor vervolg
Participatie	4,5,6,7	Omdat het planMER gebruikt zal worden voor de inhoudelijke keuzes in de Omgevingsvisie wil de indiener regelmatig en tijdig geïnformeerd worden over de onderzoeksresultaten. Ook vanwege de vraag of de effecten van de ambities en doelstellingen er toe bijdragen dat de gewenste ontwikkelingen en te dienen maatschappelijke belangen daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden.	Het planMER zal gelijktijdig en in samenhang met de Omgevingsvisie worden opgesteld. Hierbij worden stakeholders actief betrokken (zie ook beantwoording bij het onderdeel "vervolg").

Methodiek

Thema	Indiener	Samenvatting zienswijze	Beantwoording en conclusie voor vervolg
Grootschalig vs. lokaal	2	Indiener geeft aan dat de focus op de grote opgaven in het MER niet mag betekenen dat het regelkader zodanig wordt dat niet meer flexibel kan worden ingespeeld op lokale opgaven. Denk daarbij bijvoorbeeld aan specifieke vraagstukken rond de vitaliteit van dorpen en bedrijventerreinen. Oplossingen kunnen liggen in relatief kleinschalige verstedelijking.	Uitwerking van de grotere opgaven in het planMER betekent niet dat er geen aandacht is voor lokale opgaven en het uitvoeringskader hiervoor. Dit is onderdeel van het Koersdocument.
Alternatieven	2	Indiener geeft aan de schaal en het abstractieniveau hoog te vinden en noemt met name de woningbouwlocaties en de grotere energielocaties. Indiener dringt aan om bij de alternatieven in het MER ook een alternatief op te nemen waarbij (een deel van) de opgaven meer kleinschalig wordt ingevuld. Bij woningbouw kunnen kleinere locaties voordelen hebben als het gaat om inpassing (bijvoorbeeld in meer kwetsbare gebieden), uitvoerbaarheid en lokaal draagvlak.	'Concentratie' is uitgangspunt van onze Koers, dus ook bij woningbouw en energie. Het planMER brengt o.a. hiervoor de alternatieven in beeld. Het Koersdocument biedt de mogelijkheid om een deel van de verstedelijkingsopgave meer kleinschalig in te vullen voor lokaalmaatwerk. De MER richt zich echter vooral op de grootschalige zoeklocaties die verankerd worden in de provinciale visie.
Kwaliteitskaart	14	Indiener doet het voorstel om tot een algemene Kwaliteitskaart te komen voor de gehele provincie Utrecht, zodat ook voor iedereen duidelijk is waar bepaalde Utrechtse kwaliteiten leidend zijn.	In het kader van de Omgevingsvisie wordt verder uitgewerkt hoe de principes in het Koersdocument over de Utrechtse kwaliteiten doorwerking krijgen.
Stappenplan	15	Indiener geeft aan dat stap 2 onjuist of onduidelijk is beschreven. De tekst suggereert dat de kanskaarten leidend is voor de gebiedsgerichte uitwerking en dat de Utrechtse kwaliteiten niet worden betrokken.	Dit is onjuist. We nemen de Utrechtse kwaliteiten juist expliciet mee bij de uitwerking van de (ontwikkel)opgaven.
Alternatieven	14, 16	Indiener vraagt om de 3 amendementsscenario's voor woningbouwopgave te verwerken in het PlanMER. Op deze wijze ontstaat zicht op de effecten van de scenario's op de aanwezige kwaliteiten zodat beter een bewuste keuze kan worden gemaakt.	De door Provinciale Staten op 10-12-2018 aangenomen motie 149 over het uitwerken van 3 groeiscenario's nemen we mee in de uitwerking van het planMER.

Leefomgevingsfoto's

Thema	Indiener	Samenvatting zienswijze	Beantwoording en conclusie voor vervolg
Thema's	14	Indiener vraagt om de thema's in de leefomgevingsfoto te specificeren net zoals bij de aanzet van een beoordelingskader.	De thema's in de leefomgevingsfoto zullen zoveel mogelijk gekoppeld worden aan de thema's in het beoorelingskader.
Data	15	Indiener wijst erop dat de data voor de leefomgeving, zoals benoemd in paragraaf 3.3, te beperkt zijn voor het vaststellen van indicatoren voor de effectbeoordeling. Aanvullende data zijn nodig en waarschijnlijk ook beschikbaar.	De informatiebronnen zoals benoemd in paragraaf 3.3. bevatten veel data over heel veel thema's. Als blijkt dat deze informatiebronnen onvoldoende data bevatten voor de effectbeoordeling dan zullen wij aanvullende informatie verzamelen, of middels onderzoek aanvullen.
Ambities	14	Indiener geeft een uitgebreide toelichting op ambities en specifiek op robuuste systemen met hoge diversiteit en aantrekkelijke leefomgeving.	De toelichting heeft vooral betrekking op de inhoud van de Omgevingsvisie. Voor kennisgeving aangenomen.

Beoordelingskader

Thema	Indiener	Samenvatting zienswijze	Beantwoording en conclusie voor vervolg
Algemeen	14	Indiener stelt voor om te werken met een Meest Milieuvriendelijk Alternatief of een alternatief die het Bruto Provinciaal Geluk, waarbij niet langer primair gekeken wordt kwantitatieve groei, maar juist naar kwaliteit.	Voor de integrale complexe opgave waar de provincie voorstaat is het lastig om tot een Meest Milieuvriendelijk Alternatief te komen. Het halen van CO2-doelen kan bijvoorbeeld leiden tot aantasting van het landschap. Daarom kiezen wij ervoor om een breder spectrum aan alternatieven voor te leggen, waarin duidelijk wordt in welke mate ambities gehaald worden en wat dit voor effect op de omgeving heeft. Alternatieven die wij beschouwen gaan niet alleen over het halen van kwantitatieve groei, maar ook over het behouden en/of versterken van kwaliteiten.
Algemeen	11	Het beoordelingskader speelt een centrale rol in de afweging van beleidskeuzen voor de Omgevingsvisie. In de ontwerp-NRD is echter een zeer minimale aanzet opgenomen voor het beoordelingskader. Indiener vraagt om in de NRD per indicator ten minste een beschrijving op te nemen van hoe deze indicator in relatie staat tot het thema en de andere indicatoren.	De NRD bevat inderdaad een eerste aanzet van het beoordelingskader. De indicatoren zullen verder uitgewerkt en beschreven worden. Het aangescherpte beoordelingskader is onderdeel van het proces van het opstellen van de Omgevingsvisie en planMER.
Algemeen	17	Indiener vraagt om de indicatoren in het beoordelingskader nader te specificeren. Daarbij wil de indiener de ambities uit onder andere de Natuurvisie en de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (bijvoorbeeld groene contour, weidevogelkerngebieden, ganzenrustgebieden, natuurparels, iconsoorten, stiltegebieden, etc) onderdeel vormen van het beoordelingskader.	Zie beantwoording hiervoor.
Indicator	14	Indiener geeft aan dat het beoordelingskader geen toetsingscriteria bevat, inclusief bepaalde (wettelijke) onder en -bovengrenzen. Indiener geeft aan dat het goed is om een relatie te leggen met de Leidraad Duurzame Gebiedsontwikkeling.	De toetsingscriteria worden nog verder uitgewerkt. Hierbij kijken wij ook hoe wij de kwaliteitsniveau's uit de Leidraad Duurzame Gebiedsontwikkeling kunnen verwerken.

Gebiedsuitwerking	4,5,6,7	Indiener vraagt de indicatoren zodanig vast te stellen, dat daarmee de onderlinge effecten per deelgebied kunnen worden beoordeeld. Ook vraagt zij de verschillende landschappelijke en stedelijke kernkwaliteiten/-gebieden uit te werken zodat de effecten, kansen en knelpunten voor deze kwaliteiten in beeld worden gebracht.	Wij streven naar een provinciebreed beoordelingskader waar mogelijk ruimte is voor regionale aanvullingen van indicatoren als dit relevant is.
Termijn effectbeoordeling	13	Indiener vindt het wenselijk om een gelijke onderzoeksperiode voor de effectbeoordeling te hanteren. In de NRD vindt de effectbeoordeling plaats tot 2030 en voor andere thema's tot 2040, met een doorkijk tot 2050. Dit verschil staat een integrale effectbeoordeling in de weg.	De NRD geeft een toelichting op de verschillende tijdshorizonnen. Wij zijn ons hier bewust van en zullen dit als aandachtspunt meenemen bij de verdere uitwerking van het planMER.
Termijn effectbeoordeling	4,5,6,7	Indiener vraagt om verduidelijking van de onderzoeksperiode van de effectbeoordeling. De visie wordt opgesteld voor een periode tot 2050. Niet duidelijk is voor welke onderwerpen het tijdsbestek 2028, 2030, 2040 en 2050 wordt gehanteerd. Indiener adviseert om de effectbeoordeling te richten op twee momenten; een effectbeoordeling voor de korte termijn van circa tien jaar en voor de periode daarna tot 2050.	De ambities van de MER opgaven zijn gericht op 2050. Gezien de onzekerheden op deze lange termijn, richten wij ons voor de concrete effectbeoordeling op 2030. De programmering van de woonopgave loopt echter tot 2028 en is daarmee bestaand beleid. Na deze periode is volgens de prognoses aanvullend behoefte aan woonlocaties en zal in de Omgevingsvisie dat uitgewerkt worden. Hiervoor vormt 2040 het toetsmoment.
Termijn effectbeoordeling	15	Indiener vindt de tijdsperiode van de effectbeoordeling te beperkt. Een beperking in tijdsduur van de effectbeoordeling tot 2030 of 2040 is alleen aanvaardbaar indien het aannemelijk is dat er na die periode geen effecten optreden. De strategische keuzen dienen dus beperkt te zijn tot de periode waarover men de effecten kan onderzoeken.	Hoe verder in de toekomst gekeken wordt, hoe meer onzekerheid over de effecten. Daarom kiezen wij er bewust voor om de effectbeoordeling te richten op 2030/2040, met een doorkijk naar 2050. Als blijkt dat keuzes ook na 2050 nog effect kunnen hebben, dan wordt dat beschreven. Een belangrijk onderdeel van de realisatie van de Omgevingsvisie is monitoring en evaluatie. Juist door effecten te monitoren en te evalueren kan het beleid indien nodig bijgesteld worden.
Economie	9	Indiener mist in het beoordelingskader economische aspecten ondanks dat dit eerder in de tekst is toegezegd.	Een juiste constatering. Economische aspecten vormen onderdeel van het beoordelingskader.
Economie Sociaal	2	Indiener raadt aan om bij de economische impact van de alternatieven niet alleen te kijken naar de absolute kosten of de kosten voor de overheid, maar ook naar de wijze waarop deze kosten over partijen verdeeld worden. Ook vraagt de indiener rekening te houden met: - maatschappelijke impact zoals sociale structuur van bewoners, - hoe de economische impact geografisch verdeeld is.	Hoe de economische en maatschappelijke impact in het beoordelingskader als indicator wordt uitgewerkt – en met welk detail- is afhankelijk van de mate van concreetheid van beleidsuitspraken in de Omgevingsvisie. Een beleidsuitspraak moet bijvoorbeeld specifiek genoeg zijn om de kostenverdeling tussen partijen te bepalen. De vraag is of de uitspraken in de visie zo specifiek worden.
Waterkwaliteit	12	Indiener constateert dat waterkwaliteit als indicator onder het thema gezonde leefomgeving ontbreekt en vraagt om dit toe te voegen aan beoordelingskader. Daarnaast verzoekt de indiener om naast landbouw ook andere indicatoren, zoals wonen, water en natuur, toe te voegen aan het beoordelingskader.	Waterkwaliteit is opgenomen onder de indicator grondwater en oppervlaktewater. Water en natuur vormen al een onderdeel van het beoordelingskader. Bij de beoordeling van alternatieven zal de mate waarin de ambitie voor de verstedelijkingsopgave gerealiseerd worden meegenomen.

Indicator	13	<p>Indiener geeft aan dat landbouw als indicator van ruimtegebruik te beperkt is. Ook andere vormen van ruimtegebruik, zoals duurzame energie en infrastructuur, moeten als indicator worden opgenomen.</p> <p>Mobiliteit en infrastructuur ontbreekt volledig in de Aanzet Beoordelingskader, terwijl scheepvaart, fietsverkeer, openbaar vervoer en automobilititeit een cruciaal onderdeel zijn van een Omgevingsvisie. Met name de wederzijdse beïnvloeding tussen verstedelijking en mobiliteit is van belang, waaronder ook het dilemma tussen verstedelijken in bestaand bebouwd gebied en voldoen aan de strengere WHO-advieswaarden voor geluidhinder.</p>	<p>De reden om landbouw in de aanzet van het beoordelingskader op te nemen is dat de opgaven verstedelijking, klimaat, bodemdaling en energietransitie ruimtelijk voor een belangrijk deel gerealiseerd zal worden op de huidige landbouwgronden. De genoemde vormen van ruimtegebruik maken dus deel uit van de te onderzoeken opgaven.</p> <p>Aspecten van mobiliteit zullen opgenomen worden in het beoordelingskader. Gezondheid is al onderdeel van het beoordelingskader en zal nader uitgewerkt worden.</p>
Waterkwaliteit	14	Indiener geeft aan dat door ruimtelijke ontwikkelopgaven effecten op watersystemen optreden en verzoekt om waterkwaliteit mee te nemen in het beoordelingskader en doet enkele suggesties hoe de indicatoren vorm kunnen krijgen (WB21, KRW, END's etc).	Waterkwaliteit vormt een onderdeel van het beoordelingskader en zal verder uitgewerkt worden.
Gezondheid en landschap	10	Indiener vraagt om duidelijkheid over de indicatoren "landschap" en "gezondheidsbevordering".	De NRD bevat een aanzet van een beoordelingskader en zal nader uitgewerkt en geconcretiseerd worden. Dit geldt ook voor "landschap" en "gezondheidsbevordering".
Natuur	15	<p>Indiener doet de onderstaande suggesties om mee te nemen in beoordelingskader:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gezonde leefomgeving: uitbreiden met de beschikbaarheid van groen. - Robuuste natuur: niet alleen natuurnetwerk Utrecht maar ook de NNN in Utrecht. - Robuuste natuur: ecologische verbindingzones. - Robuuste natuur: kans op herstel van natuur in relatie tot geologische omstandigheden 	Natuur vormt een onderdeel van het beoordelingskader. De suggesties worden meegenomen bij het verder concretiseren van het beoordelingskader.
Verstedelijking	16	Indiener vraagt om in het planMER ook het effect wordt nagegaan van de woningbouwopgaven op de aangrenzende regio's en buitengebieden en dat verder een uitloop wordt opgenomen voor de lange termijn na de planhorizon van 2050.	De woningopgave in de provincie Utrecht wordt in samenhang bekeken met de aangrenzende regio's en buitengebieden.
Alternatieven	14, 16	Indiener vraagt om het planMER met een nul-scenario uit te breiden, uitgaande van de demografische ontwikkeling binnen de provincie. Dat biedt tevens de gelegenheid om daarmee de 3 groeiscenario's qua effecten te vergelijken.	Het 0-scenario is de uitgangssituatie, de huidige situatie en ontwikkeling bestaande plannen. Dit wordt al meegenomen in de leefomgevingsfoto's (huidige situatie en autonome ontwikkeling bij ongewijzigd beleid).

Passende beoordeling van mogelijk effecten op N2000-gebieden

Thema	Indiener	Samenvatting zienswijze	Beantwoording en conclusie voor vervolg
N2000 NNN	14	Indiener geeft aan dat de passende beoordeling niet alleen kwalitatief, maar ook kwantitatief uitgevoerd moet worden. Mogelijk kan hiervoor Aerius gebruikt worden. Ook speelt het 'Arrest' van het Europese hof m.b.t. het al dan niet kunnen toepassen van de PAS een bepaalde rol.	De mate waarin de passende beoordeling kwantitatief wordt uitgevoerd is afhankelijk van de uiteindelijke concreetheid van de beleidsuitspraken in de Omgevingsvisie en de regels in de Omgevingsverordening. Des te concreter de locaties voor bijvoorbeeld wonen en werken des te kwantitatiever de

		Ook geeft de indiener aan dat naast de Natura 2000 gebieden ook de effecten op het NNN op basis criteria daarvoor geldende 'Nee, tenzij-toets' breed in beeld moeten worden gebracht, inclusief bijvoorbeeld ook effecten (toename) recreatie (rondom de steden).	beoordeling kan plaatsvinden. Zonder concrete (zoek)locaties is een kwantitatieve passende beoordeling niet zinvol. De passende beoordeling baseren wij op de dan beschikbare jurisprudentie. Deze jurisprudentie is sterk in ontwikkeling.
--	--	---	---

Landbouweffectrapportage en watertoets

Thema	Indiener	Samenvatting zienswijze	Beantwoording en conclusie voor vervolg
Watertoets Participatie	13	Voor de watertoets wordt indiener als vaarwegbeheerder graag als belanghebbende partij betrokken.	De watertoets is een integraal onderdeel van het planMER. De waterbeheerders zijn actief betrokken bij het opstellen van de Omgevingsvisie en planMER middels deelname in de expertgroep die meehelpt bij het opstellen van de Omgevingsvisie en planMER.
Landbouw-effectrapportage	14	Indiener vindt het positief dat de effecten van ruimtelijke ontwikkelingen op landbouw in beeld worden gebracht, maar mist de beoordeling hoe landbouw een bijdrage kan leveren aan duurzame ontwikkeling van de provincie, zoals natuurinclusief, circulair en klimaatneutraal.	De effecten van landbouw op de duurzame ontwikkeling van de provincie wordt meegenomen in de uitwerking van het planMER. Zie beantwoording hiervoor in paragraaf 2.2.

2.4 Vervolg

Proces

Thema	Indiener	Samenvatting zienswijze	Beantwoording en conclusie voor vervolg
Planning	13	Op bladzijde 18 wordt in de planningstabel gesproken over de terinzagelegging van het planMER in december 2018. Vermoedelijk wordt hier de NRD voor het plan-MER bedoeld.	Dat klopt.
Betrokkenheid	2	Indiener vraagt om in de gebiedsgerichte aanpak, ook de mensen te betrekken die uiteindelijk met de uitvoering geconfronteerd worden. Dit vraagt om een directe benadering; niet alleen via stakeholdersorganisaties. Ook is het van belang om tijdens het participatieproces te monitoren of alle betrokken belangen goed vertegenwoordigd zijn. Stap 4, de samenstelling van de onderzoeksalternatieven, lijkt indiener een belangrijk moment om mee te kunnen denken.	De betrokkenheid van stakeholders bij het opstellen van de Omgevingsvisie en planMER stemmen we af op de concreetheid van de beoogde beleidsuitspraken in de Omgevingsvisie zoals in het Koersdocument is benoemd. Gezien de functie en het verwachte karakter van de Omgevingsvisie betrekken wij nu primair stakeholdersorganisaties. Wij volgen uw suggestie om bij elke processtap te monitoren of de juiste vertegenwoordigers aan tafel zitten en eventueel aanvullend stakeholders te benaderen.
Betrokkenheid	8	Indiener geeft aan dat de Omgevingswet minimaal vraagt om omringende bestuursorganen te betrekken bij het opstellen van een visie, maar ook om het proces bottom-up vorm te geven. Indiener geeft aan dat het niet duidelijk is hoe bottom-up het vervolgproces wordt ingericht en spreekt zorg uit dat de huidige regels en verordeningen straks in de verordening op eenzelfde wijze zullen gaan gelden, wat een gemiste kans is.	Wij vinden het, in lijn met de Omgevingswet, belangrijk dat de Omgevingsvisie, -verordening en planMER in samenwerking met stakeholders worden ontwikkeld. De gemeenten zijn hierbij een belangrijke partij. Zij worden in het kader van het proces van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening nader geïnformeerd over het concrete proces.
Betrokkenheid	11	Indiener is benaderd door de Provincie Utrecht om bij te dragen aan het organiseren van de gebiedsdialogen in de regio ten behoeve van de verdere vorming van de Omgevingsvisie. Dit draagt voor de indiener bij aan de positieve kijk op de manier waarop de Provincie het participatietraject vorm geeft. Indiener zet graag de goede samenwerking op deze wijze voort.	Wij zetten eveneens graag de constructieve samenwerking voort.

Digitale m.e.r.

[geen opmerkingen of zienswijzen]

Monitoring en evaluatie

Thema	Indiener	Samenvatting zienswijze	Beantwoording en conclusie voor vervolg
	14	Indiener geeft aan dat het goed is om op basis van ontwikkelde 'interactieve tools' als onderdeel van de beleidscyclus de ontwikkelingen met betrekking gegeven 'omgevingswaarden' voortdurend worden gemonitord en geëvalueerd, zodat een tijdige bijstelling mogelijk is.	Voor kennisgeving aangenomen.

BIJLAGE 1: Overzicht indieners zienswijzen

Nr	Indiener
1.	Natuurlijk persoon
2.	Gemeente De Ronde Venen
3.	Gemeente Bunschoten
4.	Gemeente Oudewater
5.	Gemeente Stichtse Vecht
6.	Gemeente Woerden
7.	Gemeente Montfoort
8.	Gemeente Zeist
9.	Gemeente Nieuwegein
10.	Gemeente Soest
11.	Regio FoodValley
12.	Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, mede namens de andere Utrechtse waterschappen
13.	Rijkswaterstaat Midden Nederland
14.	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.
15.	Werkgroep Natuurlijk Zeist West
16.	Stichting Beter Zeist
17.	Natuur en Milieufederatie Utrecht, mede namens Natuurmonumenten, Utrechts Landschap, IVN Utrecht en Landschap Erfgoed Utrecht
18.	Veiligheidsregio Utrecht
19.	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied